

# Učiteljski tovariš

Štanoško politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveča«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškova ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letna 60 Din. za tiskarstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3113

## Učiteljsko vprašanje

V dobi splošne krize ter najrazličnejših »vprašanj« je prišel tudi za nas trenutek, da postavimo na dnevni red svoje »učiteljsko vprašanje«.

S tem ni rečeno, da se je porodilo šele sedaj, trdimo, pa lahko, da ni nastopilo v tako pereči obliki kakor se pojavlja zadnja leta še nikdar, odkar smo zdrknili Slovenci kot Pilat v »vero« v splošno šolsko obveznost. Ni dvoma, da je sedanja kritična doba tudi to vprašanje prav tako zaostriala kakor vsa ostala.

Sicer so reševali učiteljsko vprašanje vedno brez nas in mimo nas, zadnja leta se pa rešuje tudi proti nam. Res je sicer, — in zapisano bodi to tudi nam v tolažbo — da se prilično takor obravnavajo tudi skoro vsi veliki problemi tega prehodnega kaotičnega časa, a to nas ne sme ovirati, da bi si ne predložili vse težine svoje vsiljene nam mladosti.

Če dobro premislimo, si bomo morali vse-kakor priznati, da pada velik del krivde na nas same, toda trditev, da bi si bili sami zavestno napravili tako permanentno varuštvo, bi bila vendarle absurdna.

V dobi pred veliko evropsko konflagracijo so se ločili pripadniki vodilnih političnih strank po svetovnonazornih razlikah, ki so obhajale tudi do podrobnosti izdelane prosvetne programe. Boj za šolo in njen duhovni ustroj se je bil z nezmanjšano srčnostjo vse čase človeške zgodovine. Razumljivo je, da učiteljstvo ni moglo in ne sme stati brezbrizno ob strani tega kulturnega boja, če si ni samo hotelo dati spričevala najetega rokodelca. Vzgojno poslanstvo nujno predpostavlja pravno in duhovno osebnost, ki se v tako intimnem poklicu ne da odstraniti kakor nadležna krinka.

Motreč učiteljski položaj s tega vidika se nam kažejo tragični zapletitaji v učiteljskem sponovanju in nehanju kot neizogibni. Prava dejanska analiza te učiteljske »kulturno-bojne« periode bi pa prinesla na svetlo pomilovanja vredna dejstva. Vsi naši kulturni raziskovalci so primorani ugotavljati z ogorčenjem, da je bilo za slovenskimi kulturno-bojnimi gesli bore malo vsebine, pač pa veliki osebni in strankarski interesi, ki so tako visokodoneča gesla nujno potrebovali.

Ni najmanjša naša krivda, da nismo kljub svoji bližini do ljudstva, samostojno in brezobzirno dvigali teh varljivih krink. In tako smo v dobri veri, da se borimo za najvišje ljudske dobrine trosili svoje sile za fantome in — kar je še huje — za koristi ljudskih izkoriščevalcev. Položaj se je pa danes temeljito izpremenil. Kar je bilo še mogoče v dobi relativnega gospodarskega blagostanja, — vse besedno žongljanje in kulturno mejdanstvo — sesulo se je sedaj v kup črepij. Papirnati gradovi leže strti in razcefrani pred našimi osuplimi očmi.

Naj nam ne bo žal! Zastirali so nam pogled na resničnost, ovrli so nam dohod do ljudstva in prave vzgoje.

V neposrednem stiku z narodom postaja učiteljsko vprašanje važen del kulture slovenskega ljudstva.

Jasen je danes naš pogled. Naše pravo delovno torišče potrebuje poglobitve in preusmeritve. Vsa zadnja leta so se menjavali politični režimi, menjavale vodilne osebnosti, menjavali kulturni programi, a našega šolstva vse to ni doseglo v nikakem pozitivnem pravcu. Vse se je izpremenilo, edina mirna točka v tej časovni dinamiki je naša šolstva. Res je, da hodi teorija vedno za prakso, a pri nas sploh ne hodi.

Dočim razmišljajo po vsem svetu, kako bi primerno novemu času in njegovim potrebam preustrojili vse svoje kulturne ustanove, se pri nas ukvarjajo vsi politični režimi prvenstveno z osebnimi razračunavanji z očitnim namenom, vplivati na učiteljstvo radi utrjenja svojega političnega položaja med narodom. Noben stan se tako usodno ne ovira na vršenju njegovega poklicnega dela kakor učiteljski. V takem ozračju ne moremo vršiti svojega dela tako, kakor to zahteva korist naroda. Manjka nam potrebnega miru in duhovne zbranosti, manjka pa tudi potrebnega ugleda, brez katerega ni vzgojnega vplivanja.

Naše šolstvo ne napreduje; namesto navzgor se razvijamo navzdol, zaskrbljeni stojimo pred žalostnim dejstvom slovenskih kulturnih škarij.

S skrbjo se vprašujemo, kedaj in kako misli naša prosvetna politika dvigniti našo šolo s te mrtve točke. Če se že izdajajo težki milijoni našega vedno redkejšega denarja, ali ni že skrajni čas, da se predložijo javnosti točen obračun o dejanskem stanju našega šolstva. Slovenskemu učiteljstvu ne manjka dobre volje, sodelovati po svojih najboljših močeh pri takem poštenem obračunu. Mi nismo napoti smotnemu preustroju našega šolstva. Brez nas se ne more izvršiti, proti nam

še manj. Reforma šole je časovna nujnost, je edino jamstvo gospodarskega in kulturnega napredka našega naroda in njegove konkurenčne sposobnosti v vrsti ostalih kulturnih ljudstev. Iluzorna pa je domneva, da bi se slo-

venski narod mogel dvigniti na hrbtih ponižanega in demoraliziranega učiteljstva. Dvig narodne kulture je problem preosnove našega šolstva, a to predpostavlja ustrezajočo rešitev učiteljskega vprašanja.

L. G.

## Stalnost na službenem mestu

Ali je učiteljska stalnost potreba šole, ali je to samo posebna beneficija za učiteljstvo?

Ako preraste očesno zenico mrena, se predmeti ne vidijo, ko nanjo padejo; v človeški zavesti obstaja praznina in se dogodki ne zapopadejo, ko nanjo naletijo; izgleda, kot da tudi v ljudskem življenju obstajajo brez-zračni prostori, ko odpovedo čuti ter pritiskajo nanje instinkti in nižji občutki. To so kaotične periode, v katerih se pomešajo pojmi, moralno z nemoralnim, resnično z lažnjivim, trajno s prehodnim, splošno s privatnim... Pojavljajo se afere, ni javnega kriterija, ni odgovornosti, ni zdravih in močnih vodilnih idej... Vsakdo se znajde kakor ve in zna, rešuje se kakor more in — ako more.

Težko je govoriti o nastavljeni tezi. V rednih razmerah ne bi bilo treba niti besede za dokaz nečesa, kar je samo ob sebi razumljivo, nečesa, kar je dokazalo življenje. Prišel je čas, da se mora vendarle o tem govoriti, še vedno v oni pusti nadi, da je morda le ostal kak moralni čut zdrav.

Učitelj mora biti narodu čim bližji. To bližino zahteva narava njegove službe. Vzgoja otrok — skupna briga doma in šole — se ne more zamisliti brez zveze staršev in učiteljstva, brez zveze učiteljstva ne samo s starši, nego z vsemi ljudmi iz tega kraja, ki bodisi posredno ali neposredno vplivajo na razvoj in vzgojo otroka. Medsebojno poznanje mora biti ne samo bližje, nego pristno in globoko.

Celo način učiteljevega življenja in življenja njegove ožje rodbine mora biti čim bližnji načinu narodovega življenja. Učitelj ne sme biti za starše (posebno na vasi) uradnik, bela vrana, in predstavljati ono razliko vasi in mesta, prostodušnosti in nadkriljevanj in izživati pri ljudeh občutek odtuženosti. Zato se zahteva od učitelja, da je zaradi uspeha pri delu čim bližji in pristopnejši narodu, da je najboljši primer, ki se ga stavlja za vzgled. Birokratiziranje šole in učitelja predstavlja oddaljenost narodne šole od naroda, a v nadaljnji konsekvenci slab uspeh pri dvigavanju in vzgoji naraščaja, slab uspeh pri prosvetno kulturnem delu izven šole med narodom.

Dvigovanje kulturnega nivoja naše vasi, poglobljanje v kulturne, ekonomske, ekonomsko gospodarske, zdravstvene akcije in potrebe, angažiranje narodnih sil, narodnih moči za te vsrestranske potrebe in progres, izkoriščanje zdravih narodnih moči za sistematično in načrtno akcijo širokega obsega — posebno na deželi, kjer je narodni učitelj večkrat edini kulturni činitelj — se ne more zamisliti brez potrebnega miru, brez poglobljanja v razmere, brez študiranja in spoznavanja teh razmer. Ne samo to, potrebni sta tudi volja in ljubezen do dela, čas, prilagoditev in približanje ljudstvu.

Ako bi se vračali nazaj in primerjali kakšen je bil napredek šole in uspeh učiteljevega dela in v koliko je ta uspeh bil odvisen od učiteljske stalnosti na službenem mestu, tedaj bi pozitivno ugotovili, da je bil ta uspeh v periodi stalnosti naravnost epohalen.

Vedne spremembe so v splošnem nekoristne. One pomenjajo zastoj v delu tudi takrat, ko ne obstoja vprašanje neke akcije, ki raziskuje študij, voljo in čas. Tudi za navaden administrativni, ali katerikoli drugi posel je potreben gotov čas, da človek spozna njegovo vsebino. Koliko časa je potrebno še le učitelju, da spozna otroke v svoji šoli, brez česar si ne moremo zamisliti njegovega vzgojnega dela, in da spozna ljudi, razmere in potrebe kraja, brez česar si ne moremo predstavljati njegovega uspešnega izvenšolskega dela.

Zabloda je in nerazumevanje misije na rodnega učitelja, ako se veruje in zagovarja, da šola nima najmanjše zube in zastoja zato, ker je premeščene učitelje, ker je na njegovo mesto dodeljen drugi. To je samo lajčen formalni izgovor, ki pa ne drži. S tem sta povzročeni dve škodi: v obeh krajih je delo prekinjeno. Ako se to večkrat dogaja in ponavlja, je oškodovano delo v obeh krajih. Vsaka premešitev škodi direktno osnovni šoli in narodu.

Ako bi potom ankete ugotavljali, kateri kraji imajo novo šolsko zgradbo, kulturne, socialne, nacionalne in druge ustanove, v katerih krajih se šole redno vzdržujejo, iz katerih krajev se mnogo otrok šola še nadalje po dovršeni osnovni šoli itd., bi nesumljivo ugotovili, da so to oni kraji, v katerih se je učiteljstvo dolgo zadržalo in se vezalo z vasio.

Taborenje še ni nikoli ustvarilo nekej trajnega in pozitivnega. To pomenja življenje od danes do jutri. Vsakogar odtrga od pozi-

tnosti in ustvarjanja, deprimira, razvija v njem nagnjenje do beganja, površnega dela. Kjer ni stalnosti se ne ozira na razmere in se jemlje delo preveč lahko ter se ne spušča v globino njegovih problemov. Nasprotno temu, tam kjer se učitelj delj časa zadrži ima čas in možnost, da svojo aktivnost vnese v koristno delo za šolo in kraj. Torej, kjerkoli so se učitelji čisto menjali sta trpela šola in narod; tam kjer so se učitelji zadrževali daljšo dobo, se je občutil napredek v šoli in izven nje.

Občutek stalnosti v kraju počiva na močni in pozitivni psihološki osnovi. Tako je pri vsakem delu; tako je redno v življenju. Ako namamete stanovanje začasno, pa če je še tako ruširano, ga ne boste popravljali, čeprav bi začasno trpeli. Ko ste pa sigurni, da boste v njem ostali dalj časa, tedaj doprinesete tudi osebne žrtve, da si ustvarite večjo udobnost.

Občutek nestalnosti in nesigurnosti v službi ovira vsako akcijo, odlaga vsako resno podjetje. Kakor ne sme učitelj urediti svojih stvari, ker se nadeja premestitve vsak trenutek in v vsakem letnem času, prav tako se ne sme spuščati v delo, ki zahteva daljši čas in popoln načrt za izvedbo; a tako je vse delo narodnega učitelja. Učiteljevo delo je zasnovano na širokem polju, in je zato potreben čas in svoboda, da se duševna delavnost razvije do popolne pare in da da rezultate.

Ako je v rednih razmerah učiteljska stalnost v službenem kraju narodna potreba, tedaj je v nerednih in neurejenih razmerah prava nujnost. Narod pa pravi, da nujnost celo zakon menja.

Treba je upoštevati interese šole in naroda. Treba je oddvojiti splošne, trajne, lahko bi se reklo večne interese naroda od drobnih prehodnih računskih interesov posameznikov. To še posebej ako je očitno, da momentani interes in zahteva ruši monumentalno zgradbo naše narodne prosvete in vstvarja vprašanje bodočnosti narodnega naraščaja.

## Šolska in prosvetna politika v Jugoslaviji

Iz poročila ministra prosvete g. Dobrivoja Stošovića

V proračunski debati v parlamentu je podal prosvetni minister g. Dobrivoj Stošović naslednje poročilo:

V trenutku zedinjenja je bilo na današnjem področju naše kraljevine 5610 narodnih šol s 650.000 učencev in 11.000 učiteljev. V začetku tekočega leta 1935-36 smo imeli 8490 narodnih šol z 2.374.000 učencev in 26.700 učiteljev, to se pravi, da je vsako šolsko leto povprečno prineslo po 170 novih šol, 43.000 učencev in 924 novih učiteljev.

### IZDATKI ZA ŠOLSTVO

Po državnem, banovinskem in občinskem proračunu za leto 1935-36 je v načrtu za osnovni pouk skupen znesek 621.346.000 Din (503.500.000 + 13.216.000 + 104.630.000 Din), kar pomeni za vsakega učenca 450 Din in za vsako šolo povprečno 75.000 Din na leto. Če vzamemo to številko za podlago, pridemo do sklepa, da se je v času od zedinjenja do danes izdalo za narodne šole 7.814.000.000 Din.

Število gimnazij v letu 1918-19 je znašalo 120 z 42.700 učencev in 2.050 profesorjev. V letošnjem letu pa jih je 181 s 102.400 dijakih in 4800 profesorji. Število srednjih šol je naraslo za 61, število dijakov za 59.700, število profesorjev za 2750.

Pred zedinjenjem smo imeli na ozemlju naše države dve vseučilišči, eno v Beogradu, drugo v Zagrebu. Na vsakem je bilo troje fakultet. Sedaj imamo tri vseučilišča z 20 fakultetami z 885 profesorji in 14.611 dijakih. V proračunu za l. 1935-36 je za vseučilišča predviden izdatek v znesku 67.261.000. Za vsakega dijaka izda država 4600 Din letno. Od zedinjenja pa do današnjega dne smo za vseučilišča izdali 842,5 milijona Din.

Iz teh podatkov izhaja, da so se visoke in srednje šole razvijale z enakim, če ne hitrejšim tempom kakor osnovne šole. Njihove za-

## VSEBINA:

Učiteljsko vprašanje.

Stalnost na službenem mestu.

Šolska in prosvetna politika v Jugoslaviji.

Trboveljski slavček.

LISTEK: † Lojzka Kožuhova. — Skrbi sodobne šole.

Splošne vesti. — Osebnе zadeve. — Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Naša štanoška organizacija. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Štanoška organizacija JUU.

— Novosti na knjižnem trgu.

„Ne prepevajte v krčmi...“

ne v društvu... tudi ne v svoji

izbi... Ne zahajajte preveč v

družbo...“

Ivan Cankar, Zbrani spisi, 9. zvezek, stran 55. (Martin Kačur).

„Učitelj ne bi smel biti mlad in tudi majhen ne!“

Ivan Cankar, Zbrani spisi, 9. zvezek, stran 56. (Martin Kačur).

Ostane samo način: da se avtoriteta zakona dvigne na višino moralnega razumevanja, da se z zakonom zaščitijo javni in trajni interesi. Naj bo zakon strog, ampak naj se spoštuje. Naj se učiteljska stalnost na službenem mestu zagotovi z zakonom. Na tej zahtevi, na tej potrebi šole in naroda se bodo prešli prijatelji učiteljstva, prijatelji prosvete in naroda. Saj je vsem jasno, da je učiteljska stalnost v službenem mestu prvi pogoj za trajno, smotno, neprekinjeno in uspešno prosvetno kulturno dviganje narodovega naraščaja. Sedaj je prilika in možnost, da se služi visokim ciljem narodne šole. Potom finančnega zakona se lahko naredi največja usluga narodni šoli in narodu. Sedaj je priložnost za korakanje po pravi poti.

hteve postajajo čedalje večje. Danes imamo veliko število narodnih šol v tesnih in nehygienskih prostorih, v najetih poslopjih brez najvažnejših sredstev. Redke so gimnazije z normalnim poukom. V večini primerov sta v isti učilnici dnevno po dva oddelka. Zaradi prevelikega števila učencev je pouk skrajšan. Podobno je stanje na mnogih fakultetah, kjer se dijaki bore za mesta.

### NENORMALNI POTEK SREDNJEŠOLSKÉ IN VISOKOŠOLSKÉ IZOBRAZBE

Instituti so brez potrebnih sredstev in brez zadostnih dotacij. Po drugi strani pa postaja priliv učencev v srednje šole in na vseučilišča čedalje večji. Zato pa raste tudi število absolviranih srednješolcev in visokošolcev, ki ne morejo priti do kruha, kar povzroča hude posledice za njihovo duhovno, socialno in politično orientacijo. Mislim, da sem s temi kratkimi podatki očrtal dovolj jasno nenormalni potek sedanje srednješolske in visokošolske izobrazbe. To vprašanje spada med najbolj važna vprašanja naše prosvetne politike, ki ga bo treba čimprej rešiti. Rešiti pa ga je mogoče po mojem mnenju na eden iz naslednjih dveh načinov:

Ali, da omejimo nesorazmerno velik priliv učencev v srednje šole in na vseučilišča, da ustavimo rapidno večanje obstoječih šolskih tipov in skušamo notranje delo v šolah izpopolniti,

ali pa moramo izvesti korenito reformo celokupnega našega šolstva s preorientacijo ne samo šolskih tipov, temveč tudi njihove porazdelitve v posameznih krajih.

Pri reševanju tega vprašanja namerava kraljevska vlada izbrati to drugo pot, pot ustvarjanja novih šolskih tipov ki bo pripravila našo mladino za take državljanske službe, ki jih sedaj izpopolnjujemo s tujci ali

pa z amaterji. Kraljevska vlada želi dati naši državi takšno prosvetno in kulturno stopnjo, ki bo pospeševala njeno duhovno in gmočno blagostanje. Zato bo skušala dati celokupni naši mladini ne glede na stanovske in družabne razrede takšno šolsko izobrazbo, tako da bo lahko s svojim delom po svoji prirodni sposobnosti in naklonjenosti pospeševala nacionalno življenje vsestransko. V tem oziru želi kraljevska vlada izvesti vse svoje delo na čisto demokratskih načelih.

#### OSNOVNO ŠOLSTVO

Glede našega osnovnega šolstva moram žal, pibiti, da mreža narodnih šol v naši državi še ni zadosti zgrajena. Ena narodna šola pride povprečno na 29,37 km<sup>2</sup>. Ugodnejše je razmerje v dravski ban. (18,82), savski (21,43), moravski (25,78) in dunavski (28,35), slabše pa v vardarski banovini (33,08), primorski (32,76), zetski (40,49), drinski (41,02) in vrbaski (43,73). Še slabše je razmerje, če upoštevamo razmerje posameznih pokrajin. V mnogih srezih ni več kot 4 šole (kladanski v drinski in kakanički v vardarski banovini). Iz teh podatkov vidimo, da je mreža osnovnih šol v dobrem delu države še vedno zelo redka. Ker pa morajo po zakonu o narodnih šolah graditi in vzdrževati nova šolska poslopja in šole občine je malo verjetno, da bomo v kratkem zgradili vsaj približno normalno mrežo. Občine zaradi gospodarske stiske nikakor ne morejo graditi novih šol in ne morejo dati obstoječim šolam niti potrebnih sredstev za normalno delovanje. Redki so primeri, da občina izpolni svoj pravi šolski proračun. Pogosti pa so primeri, ko šola ne dobi niti 10% v šolskem proračunu predvidenih kreditov, zato so mnoge šole brez učil, knjig in celo brez služabniške postrežbe. Iz teh vzrokov je ogroženo pravilno funkcioniranje osnovnih šol in njihov obstoj. Edina pot, da se to odpravi, bi bila prenos dolžnosti in vzdrževanja osnovnih šol na ban, upravo, tako da se iz občinskih proračunov izbrisejo šolski proračuni, banske uprave bi pa v svojih proračunih določile potrebne kredite za vzdrževanje osnovnih šol, s tem, da bi povečale odstotek banovinske doklade. Tako bi se doseglo, da dobi vsaka šola potrebne kredite za vzdrževanje, in če bi se dohodki posameznih banovnin ne mogli doseči v predvidenih zneskih, bi se primanjkljaj vendarle lahko razdelil na vse šole enako, in se ne bi zgodilo, da šole v siromašnih občinah ostanejo brez vseh sredstev. Ta ukrep nikakor ne bi pomenil nove obremenitve prebivalstva, ker bi se s povečanjem banovinske doklade sorazmerno znižala občinska doklada, še več, racionalna razdelitev kreditov iz banovinskih proračunov bi imela za posledico, da bi pri spevek prebivalstva za narodne šole mogel biti znatno manjši kakor danes.

#### VPRAŠANJE ENOTNIH UČBENIKOV

Vprašanje enotnih šolskih učbenikov v osnovnih šolah vse kraljevine se je že začelo in razpisani natečaj je sodeč po številu došlih rokopisov obrodil dobre rezultate. Razume se, da tudi ta akcija, ki je potekla iz najboljše stremeljenja, da se po eni strani šolarjem da čim boljše in cenejše knjige, po drugi strani pa poenoti pouk v vsej državi, ni ostala brez ugovorov in protestov. Prepričan sem, da s svojo izjavo pred kratkim v dnevnih listih ovrget vse neupravičene pomisleke.

#### OSEMLETNA ŠOLSKA OBVEZNOST

V notranji organizaciji osnovne šole je še zmerom odprto vprašanje obveznega osemletnega šolanja, oziroma vprašanje višje narodne šole. Zakon o narodnih šolah iz leta 1929 je v tem pogledu prinesel pozitivne določbe in zahteva za vse moške in ženske šolarje obvezno šolanje do 14. leta vendar se je tej zakonski zahtevi ustreglo samo v tistih

krajih, kjer je že pred tem zakonom obstojala višja narodna šola.

V začetku tega šolskega leta je bilo v vsej državi 112.000 šolarjev v višjih narodnih šolah, od tega števila pride 56.250 samo na dravsko banovino, 62.100 na dunavsko, primorsko in savsko banovino, to je na tiste kraje, kjer je bilo osnovno šolanje že pred letom 1929. podaljšano na osem ali šest let, med tem ko izkazujejo ostale banovine minimalno število 3780 šolarjev, v vrbaski in vardarski banovini pa sploh ni višjih narodnih šol. Vse stremeljenje, da se osnovno šolanje podaljša vsaj na šest let, je ostalo brez uspeha. Krajevni šolski odbori ne predlagajo otvoritve višjih razredov narodnih šol, nego zahtevajo celo, da se že odprti oddelki zapro. Ni treba dosti dokazovati, da štiriletno osnovno šolanje danes ne ustreza več ker otrok po končanem četrtem razredu osnovne šole ne dobi takoj zasluzka. V mestih so otroci siromašnih roditeljev, ki nimajo možnosti za nadaljevanje šolanja v gimnaziji ali meščanski šoli, pa tudi tisti otroci, ki jih pri sprejemnem izpitu v srednjo šolo odklonijo, prepuščeni ulici do 14. leta, ko lahko stopijo kot vajenci v obrt. Da se to zlo vsaj nekoliko popravi, se je moralo takšnim otrokom dovoliti, da se ponovno vpišejo v 4. razred osnovne šole. Zato ni moči iti preko tega vprašanja, pa čeprav bi se za otvoritev višjih razredov osnovnih šol, vsiljevali novi izdatki iz državi in občinam, bo treba njihovo otvoritev vendarle forsirati, vsaj v mestih, in sicer od začetka prihodnjega šolskega leta, ko bodo zbrani potrebni podatki za posamezne kraje in izdan učni načrt in program za to vrsto šol.

#### SOLSKO NADZORSTVO

V notranjo organizacijo osnovnega pouka spada tudi pereče, a doslej še neurejeno vprašanje šolskega nadzorstva. Ta služba zahteva po svojem značaju izbran kader posebno strokovno izobraženih prosvetnih delavcev. Zato je prosvetno ministrstvo, ko se je lotilo postopne ureditve tega vprašanja, izdalo pravilnik o nadzorniškem izpitu, obenem pa namerava v višjih pedagoških šolah v Beogradu in Zagrebu izvršiti takšno reorganizacijo, da se bodo za izobrazbo bodočih šolskih nadzorikov odprli posebni oddelki.

#### REVIZIJA DISCIPLINSKEGA POSTOPKA

Pripomniti imam še, da se mi v interese osnovne šole in njenih učiteljev zdi zelo potrebna izprememba določb o disciplinskem razsojanju učiteljev narodnih šol. To je edina kategorija državnih uradnikov, ki se za disciplinske prestopke sodi brez formalnega sodišča zgolj z odlokom sres, načelnika. Tako imenovani disciplinski odbor ima samo značaj posvetovalne korporacije, njegova sodba pa ni obvezna za pravosodno ministrstvo. Hotel bi, da se disciplinsko razsojanje učiteljev vrši z neznatnimi izpremembami po istih načelih kakor nasproti uradništvu splošne državne uprave v dveh instancah: pred banovinskim disciplinskim sodiščem in pred vrhovnim disciplinskim sodiščem pri prosvetnem ministru. V tem pogledu je predložen izpreminjalni predlog za letošnji finančni zakon. Stanje učiteljstva.

#### NAMESTITIV

Konec šolskega leta 1934-35 ni bila brez učitelja nobena osnovna šola, noben oddelk. Novo šolsko leto 1935-36 je prineslo 91 novih šol, ker so se pa razen tega odprli novi oddelki v že obstoječih šolah, je nastala potreba po novih učiteljih za 600 oddelkov. Razen tega je ostalo mnogo oddelkov brez učiteljev, ker so morali oditi po zakonskih določbah iz službe tisti učitelji, ki v predpisanim roku niso napravili praktičnega izpita. Več oddelkov se je izpraznilo z odhodom učiteljev v kadrovske rok z ostavko, upokojitvijo in smrtjo učiteljev. Tako izpraznjenih oddelkov je 516, kar zahteva skupaj z gori navedenimi 600 od-

in priznanja in to baš na onih mestih, kjer bi bilo priznanje dela in sposobnosti dolžnost. V položaju upraviteljice mestnega zavetišča je bila reducirana od prosvetne oblasti in slednjič je udarcu za udarcem sledil zadnji, tudi to mesto se je oddalo drugam. Lojzka je končno stopila v pokoj, v ozadije. Kdo bi še imel pogum in veselje do dela? Ona pa je imela! Vodila je počitniške kolonije na morje in sodelovala povsod, kjer se je reklo pomagati revežem, zlasti revnim materam in mladini. Z vso svojo veliko močjo in ljubeznijo se je oklepala zlasti karitativnega dela v Slov. ženskem društvu. »Eh le dajmo! — Dajmo šel! — Tako je navadno zaključila vsako debato na številne prošnje, ki prihajajo na društvo. In kadar je prosila podpore revna dijakinja ali dijak, je započela prošnjo s temperamentnim vzklikom in s tolo prošnjo: »Mladini dajmo, mladino moramo podpreti! — Kako ji je veselo zablistelo oko, ko si je bila končno vedno svesta uspehov takih prošenj! — To je bila ga. Lojzka Kožuhova!

Proste ure je najraje preživljala v tovariški družbi. Tu je bila vedno vedra in vesela in v teh, za nas vse tako težkih časih, najbolj pogumna. Najlepše so bile ure v njeni družbi. Saj je bila naša Lojzka vseskozi ljubja, iskrena tovarišica. Zato nam je misel, da je ni več med nami, tako zelo težka. Radi smo jo imeli! Menda je zato odšla tako nepričakovano, nenadoma iz družbe, od dela in pesmi! Da je ne bi motili, povzročali ji težkega slovesa od vseh, ki jih je oklepala v svoje srce!

Lojzka, tovariška družba se bo še zbirala in Ti boš z njo. Živ in lep ostane tvoj spomin med nami!

J. L-va.

Znana solidna trdka

**A. ŽLENDER**

Ljubljana, Mestni trg 22

naznanja cenjenim damam in gospodom, da je dospela ogromna količina krasnega volnenega blaga za damske plašče, kostume in obleke. Za gospode pa najfinejši kamgarn, blago za površnike in športne obleke

Brezobvezen ogled!

Najsolidnejši nakup!

delki 1116 novih imenovanj. Da se izpopolni tako nastale vrzeli, je bilo treba imenovati nove moči. Predvsem so se vrnili v službo tisti učitelji, ki so poprej morali iti zaradi tega, ker niso napravili praktičnega izpita, in so ga šele naknadno položili. Obenem so bili postavljeni tisti kandidati, ki so službo prekinili zaradi odslužitve vojaškega roka, ali so pa takoj po končanem učiteljskem odslužitvi vojaško dolžnost. Skupaj smo imenovali 766 oseb, to je toliko, kolikor je bilo praznih proračunskih mest, neizpolnjenih pa je ostalo 350 praz-

nih oddelkov, za katere po sedanjem proračunu ni kredita. Tako so prišli v službo vsi moški kandidati, izjemši 126, ki so absolvirali učiteljske jurnija 1935. Ni bilo pa moči ustreči prošnam absolviranih učiteljskih pripravnih iz prejšnjih let. Njih število znaša 1450. V proračunskem predlogu za 1936-37 se zahteva kredit za 500 novih imenovanj da bo ta kredit nezadosten, se pa vidi že po tem, da bo treba takoj, ko bo proračun odobren, izpolniti 350 praznih oddelkov.

(Dalje prih.)

## Trboveljski slavček

Petletnica plodnega dela na kulturnem in socialnem polju. Aprila stopi pred svetovni glasbeni forum.

Naš tovariš Avgust Šuligoj, ki se bavi že vso dobo svojega službovanja z mladinsko glasbo, je pred 5. leti obnovil s pomočjo drugih tovarišev, ki so razumeli njegove cilje stalen mladinski pevski zbor, kateremu so že po prvih velikih uspehih glasbeni kritiki pripisali ime »Slavček«. Prvi nastop je bil prav za prav že l. 1928. v Trbovljah, je pa Šuligoj zaradi raznih ovir, prenehal z delovanjem do 1930. leta.

Do konca leta 1935. je zaznamoval »Slavček« 118 nastopov (koncertov in matinee) ne v številni sodelovanja na kulturnih in humanitarnih prireditvah. Izven Slovenije je nastopil 2 krat v Zagrebu, 2 krat v Beogradu, Zemunu, Karlovcu, Dugi Resi in v krajih ob Jadranskem morju za časa ferialnih kolonij. Na Češkem in Dunaju je koncertiral 19 krat (9 koncertov, 9 matinee in 1 Radio koncert). Znana so vsem poročila o tej uspešni turneji v inozemstvu; niso pa prinesli naši časopisi tedaj izjav glasbenikov na Češkem in Dunaju. Ako zabeležijo naši dnevniki vsak najmanjši uspeh Jugoslovancev v inozemstvu, je tedaj še večja naša dolžnost, da objavimo na tem mestu nekaj izvlečkov superlativnih glasbenih kritik o umetniški in pedagoški strani, ki so jih doživeli naši »Slavčki« pod artističnim in tehničnim vodstvom učiteljev — naših tovarišev.

Praga. »Lidove listi«. Dirigent Šuligoj je vodja, ki svoje male pevce izbornu razume, ki jih je po svoji tehnični pevski plati izražanja izšolal k umetniški popolnosti, kar je občudovanja vredno. Imenitno in s posebnim taktom za psihologijo otroške duše je z njim podan lep izbor jugoslov. umetne zborovske tvorbe in karakterističnih in vernih harmonij jugoslov. narodnih pesmi. Tudi pojejo iz srca in njihovo petje gre k srcu!

Praga. »Narodni osvobodenci«. Iz njihovega petja govori resnost, moč in odkritosrčnost. Zbor ima strogo in resno disciplino, katere je temelj visoke tehnične in posebno godbene stopnje pri otrocih te starosti, nekaj ne navadnega. Ta stroga tehnična popolnost ima pri tem veselo naivno spontanost otroškega čuvstva. Nad tehnično stopnjo zbora stoji moč in resnost doživljaja tega kar pojejo. To je umetniška dozorlost, katere človeka naravnost osupne. Iz programa in reprodukcije je bilo razvidno iz kakih solidnih umetniških

korenin raste zbor, katerega največja prednost je stroga pristna umetnost in brez iskanja zunanjih efektov doseže virtuozen uspeh.

Praga. »Venkov«. Trboveljski slavček, ki se je predstavil v Smetanovi dvorani zasluži zares posebno pozornost. Izborna disciplina celote in posameznih glasov, intonačna čistost in natančnost v nastavkih, to je rezultat študija. Izraža se naravna in nepotvorjena svežost, dalječ proč od mrzle naučenosti ali celo dresure.

Brno. »Moravske Noviny«. Ogromen uspeh, ki ga je imel Trbov. slav. po vsej svoji turneji po ČSR ni to samo izraz simpatij prijateljskemu narodu, temveč predvsem navdušenje za njihovo petje. Poleg popolnoma sigurne in čiste intonacije, katere premaga vse težkoče z igracjo, je preprostost njihovega izražanja, kateremu je vsaka oskosrčna predelava in dinamična prenapetost tuja. Prihajajo k nam z njihovim izbornim vodjo Avgustom Šuligojem preprosto, skromno in zato gre njihovo petje od srca v srce, zato so si stekli ljubezen nas vseh.

Praga. »Prager Presse«. Trboveljski slavček je svetovno pomembni zbor. Odkritosrčno priznanje poslušalcev v Pragi gre v resnici na račun njihovega umetniškega izvajanja.

Dunaj. »Wienerzeitung«. Nad sigurnostjo izvajanja so bili poslušalci osupnjeni in mislimo, da ti mali umetniki sploh ne poznajo težkoče.

Vse številne kritike iz Dunaja, Prage, Brna in drugod so enodušno priznale »Slavčekom« sigurnost nastopa, absolutno čistost intonacije, jasno vokalizacijo, izvrstno dihalno tehniko, točnost v nastavkih, interesantno interpretacijo in dinamiko. Zbor so imenovali »Dovršena umetniška korporacija« višino stopnje pa »Umetniško zrelo« ... pesem, ki gre od srca v srce. Več kritikov iz Dunaja, Olomuca in drugod je izjavilo, da so boljši od »Sängerknaben« in drugih poznatih mladinskih zborov in da lahko dirigent Šuligoj mirne duše potuje z njimi po vsem svetu. O tej triumfalni turneji so prinesli recenzije tudi listi iz Berlina, Milana, Amerike in drugod. Iz vseh teh kritik, ki nam jih je dala uprava zbora »Trboveljski slavček« na vpogled, nam je jasno, zakaj je vabljen na mednarodni glasbeni kongres v Prago in zakaj prire-

## Skrbi sodobne šole

Pridel je v mojo sobo kakor zločinec, ki ga preganjajo detektivi. Neobrit, razmršen las in bled v obraz je padel na stol in vzkliznil:

»Priatelj, pomagaj mi, ali pa je po meni!« Stečem po kozarec vode, mu ga izpraznim s silo v usta in vprašam:

»Za božjo voljo, tovariš, kaj se je zgodilo?«

Voda ga je nekoliko pomirila, pa je vzdihnil in dejal:

»Se nič! Ali zgodi se lahko tako, da sfrčim zaradi nesposobnosti, ali da mi vsaj ne dajo povišice zaradi slabe kvalifikacije in bo moja familija prikrajšana za 150 Din na mesec... Skratka: medtem ko bodo drugi napredovali, obstanem jaz v najboljšem primeru tam, kjer sem!«

Počasi se tudi mene loteva nervoznost, pa dem nestrpno:

»Veš kaj, tovariš, sedaj pa nehaj s skrivnostmi in govori tako kot pametni ljudje. Kaj se je zgodilo? Vse od kraja povej!«

Si obriše on pot s čela:

»Saj bom, saj bom. Le malo potrpi, da zberem misli... Tako... No, poslušaj: Saj veš, da smo pred tednom dni pokopali nekakega mladega tovariša. Bog mu daj večni mir in pokoj... ali lahko bi bil počakal s smrtjo do konca šolskega leta... No, pa so me ne poslali naj prevzamem njegov razred. Pa to, glej, kakor nalašč, to ni tak običajni razred, kjer naučijo otroke branja in pisanja ter računstva, temveč je to poizkusni razred! Pomisli! Poizkusni razred!«

»Kaj je to, poizkusni razred!« poizvedujem.

»Saj to je tisto!« se razburja prijatelj. »Ko bi jaz vedel, bi ne iskal pomoči pri te-

bil... Vidiš, nekdo si je vtepel v glavo, da je šola za staro šaro in da zahteva čas novo šolo, tako kot jo je on izumil. Toliko nas je gnjavil in prepirčeval, da smo nazadnje rekli: Pa poizkus! Izposlovali smo, da je dobil prvi razred. Dalj smo temu razredu ime »poizkusni razred«. Tam se je zaprl, zamašil ključavnico in vse špranje na vratih, da bi mu izuma ne ukradli, in skrivnostno delal. Nenadoma pa ti meni nič tebi nič umre in jaz naj nadaljujem njegovo delo! Ali razumeš sedaj?«

»Razumem!« prikimam. »Huda reč je to... Ali oprosti, prijatelj, nekoliko si tudi sam kriv. Zakaj pa se nisi za stvar pobliže zanimal, ko je bil še živ? Zakaj nisi potrkal na njegova vrata in vprašal, kako on dela?«

Kakor da ga je osa pičila, skoči prijatelj s stola in zavpije:

»Saj sem, saj sem! Takrat sem bil pri njem, povedal, da me stvar zanima, prosil naj mi to novo šolo pokaže... pa se mi je vsakokrat zarezal v obraz: Ne boste me, to je moja last, Bog ve, kdo te je poslal in zakaj! Svoje ideje ne dam nobenemu, čež štiri leta vam pokažem uspehe — ali ideje vam ne dam. Ta je moja!... Tako me je napodilo!«

»Pa bi mu jo bil ukradel, skrivaj, tisto idejo. Priplazil bi se bil po prstih...«

»Tako? Da bi me zaprl kot tatu? Ti ne veš, kako je kriminalistika napredovala v zadnjih letih. Zadnjič so nekje nekakega ukradli. Ti pride nekakšen detektiv s psom, povoha in kaj ugotovi: delali so z ročavicami, ker ni nikjer prstnih odtisov; poleg je bila tudi ženska, ker je pred kratkim nekdo prah pobrisal z mize, kar ni navada v uradih; moški je bil sveže obrt, ker še diši po kolinjski vodi; moški je bil iz boljše družbe, ker se ob petkih preprosti ljudje ne brijejo; ona je tudi dama iz boljše družbe, ker so povsod po tleh sveže pasje stopinje, preproste žene

## † Lojzka Kožuhova

Nehalo je biti srce! Odjeknila je vest, ustavila se je naša misel pri njej, ki je bila vendar še včeraj med nami vsa sveža, zabavna, navidezno polna življenjskih sil. Težko je sprejeti poročilo smrti, še težje, če pride tako nepričakovano in najtežje, če izgubimo tako nenadoma človeka, ki je pomenil svojem tako neizmerno mnogo in ki je bil družbi ljub in drag, kakor nam je bila naša Lojzka. Bila je najlepši zgled najboljše matere in žene. Redko oko je ostalo suho, ko smo mislili na strtega soproga in oba sinova. Saj je malo rodbin, v katerih bi bile rodbinske vezi tako trdne in prisrčne, kakor so bile ravno v tej rodbini.

Ga. Lojzka Kožuhova, roj. Gorjak, je maturirala v Mariboru l. 1903. Službovala je v rojstnem kraju Cezanjevci pri Ljutomeru, na Ščavnici, v Čadramu, pri sv. Duhu, v Haložah, od tu pa je bila s soprogom ob prevratu premeščena v Maribor. Že na svojih prvih službenih mestih je bila znana kot odlična učiteljica, vendar je marsikaj pretrpela zaradi svojega odločno narodnega mišljenja in delovanja. V Mariboru se ji je poverilo vodstvo l. dekl. narodne šole. Pri imenovanju s stalni zasedbi tega mesta pa je bila zastopljena. Zaposlila je za upokojitev, toda klonila ni. Kmalu na to prevzame vodstvo dnevnega zavetišča in z njim skrb za najrevnejšo mestno mladino. Toda za težko delo in za vso plemenitost, ki jo je v mladinskem skrbstvu in v vsem svojem humanitarnem delu tolikokrat pokazala in slednjič za vse narodno-kulturno delo, na katero je bila vsak čas brezpogojno pripravljena, je žela je zelo malo hvaležnosti